

6. Multi colunt personam potentis, et amici sunt dona tribuentis.
7. Fratres hominis pauperis oderunt eum; insuper amici procul recesserunt ab eo.
8. Qui tantum verba sectatur, nihil habebit; qui autem possessor est mentis, diligit animam suam et custos prudentie inveniet bona.
9. Falsus testis non erit impunitus; et qui loquitur mendacia, peribit.
10. Non decet stultum delicia, nec servum domini principibus.
11. Doctrina viri per patientiam noscitur; et gloria ejus est iniqua prætergredi.
12. Sicut fremitus leonis, ita et regis ira; et sicut ros super herbam, ita et hilaritas ejus.
13. Dolor patris, filius stultus; et tecta jugiter perstillantia, litigiosa mulier.
14. Domus et divitiæ dantur a parentibus; à Domino autem propriè viam prudens.
15. Pigredo immittit soporem, et anima dissoluta esuriet.
16. Qui custodit mandatum, custodit animam suam; qui autem negligit viam suam, mortificabitur.
17. Pœneratur Domino, qui miseretur pauperis, et vicissitudinem suam reddet ei.
18. Erudi filium tuum, ne desperes; ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.
19. Qui impatiens est, sustinebit damnum; et cum rapuerit, aliud apponet.
20. Audi consilium, et suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis.
21. Multæ cogitationes in corde viri; voluntas autem Domini permanebit.
22. Homo indigens misericors est, et melior est pauper quam vir mendax.
23. Timor Domini ad vitam; et in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessimâ.
24. Abscondit piger manum suam sub ascellâ, nec ad os suum applicat eam.
25. Pesillente flagellato stultus sapientior erit; si autem corripuerit sapientem, intelliget disciplinam.
26. Qui affligit patrem, et fogat matrem, ignominiosus est et infelix.
27. Non cesses, fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientiarum.
28. Testis iniquus deridet iudicium; et os impiorum devorat iniquitatem.
29. Parata sunt derisoribus judicia, et mallei percussoribus sculorum corporibus.

COMMENTARIUM.

VERS. 1, 2, 5. — MELIOR EST PAUPER QUI AMBULAT IN SIMPLICITATE SUA, QUAM DIVES TORQUENS LABIA SUA, ET INSPIENS (1). (Hebr.: *Quam perverus labijs, et ipse*

(1) Le pauvre dont le cœur est simple et droit, et dont la conduite est irréprochable, vaut beaucoup mieux que le riche qui est devant Dieu un trompeur et un insensé. Il est indifférent d'avoir peu ou beaucoup de biens; mais la vertu mérite d'être aimée, et le vice d'être haï, en quelque personne que ce puisse être.

6. Plusieurs honorent la personne d'un homme puissant, et sont amis de celui qui a de quoi donner.
7. Les frères du pauvre le haïssent; et ses amis se retirent de lui.
8. Celui qui ne cherche que des paroles, n'aura rien; mais celui qui est maître de son esprit, aime son âme; et celui qui conserve la prudence, trouvera les biens.
9. Le faux témoin ne demeurera point impuni; et celui qui dit des mensonges, périra.
10. Les délices siéent mal à l'insensé; et ce n'est pas à l'esclave à dominer sur les princes.
11. La science d'un homme se connaît par sa patience; et c'est sa gloire de passer par-dessus le tort qu'on lui a fait.
12. La colère du roi est comme le rugissement du lion; et la sérénité de son visage est comme la rosée qui tombe sur l'herbe.
13. L'enfant insensé est la douleur du père; et la femme querelleuse est comme un toit d'où l'eau dégoûte toujours.
14. Le père et la mère donnent les maisons et les richesses; mais c'est proprement le Seigneur qui donne à l'homme une femme sage.
15. La paresse proffit l'assoupissement; l'âme lâche languira de faim.
16. Celui qui garde le commandement de Dieu, garde son âme; mais celui qui néglige sa voie tombera dans la mort.
17. Celui qui a pitié du pauvre, prête au Seigneur à intérêt; et le Seigneur lui rendra ce qu'il lui aura prêté.
18. Châtiez votre fils tandis qu'il y a espérance; mais ne vous laissez pas emporter jusqu'à lui donner la mort.
19. Celui qui est impatient, en portera la peine; et lorsqu'il aura pris quelque chose par violence, il le rendra au double.
20. Écoutez le conseil et recevez les instructions, afin que vous soyez sage à la fin de votre vie.
21. Le cœur de l'homme a diverses pensées; mais la volonté du Seigneur demeure ferme.
22. L'homme qui est dans le besoin a de la compassion; et le pauvre vaut mieux que l'homme qui ment.
23. La crainte du Seigneur conduit à la vie; et elle jouira de l'abondance sans être traversée par aucun mal.
24. Le paresseux cache sa main sous son aisselle, et il ne prend pas la peine de la porter à sa bouche.
25. Quand l'homme corrompu sera châtié, l'insensé deviendra plus sage; mais si vous vrenez l'homme sage, il comprendra ce que vous voulez lui faire savoir.
26. Celui qui afflige son père et met en fuite sa mère, est infâme et malheureux.
27. Ne cessez point, mon fils, d'écouter ce qu'on vous enseigne, et n'ignorez point les paroles de science.
28. Le témoin injuste se moque de la justice; et la bouche des méchants dévore l'iniquité.
29. Le jugement est préparé pour les moqueurs, et les martiaux douloureux pour les corps des insensés.

(STULTUS). UBI NON EST SCIENTIA ANIMÆ, NON EST BONUM; ET QUI FESTINUS EST IN PËDIBUS, OFFENDET, VEL PECCAT.

On peut dire aussi qu'un homme qui est pauvre en connaissances, et qui marche devant Dieu dans la simplicité de son cœur, vaut mieux que celui qui est riche en lumières, mais qui a les lèvres doubles, parce qu'il dit ce qu'il ne fait point, et qui est insensé, parce qu'apprenant aux autres à se sauver, il se perd lui-même. (Sacy.)

STULTITIA HOMINIS SUPPLANTAT GRESSUS EJUS, ET CONTRA DEUM FERRET ANIMO (1). Hebr.: *Stultitia hominis pervertet viam ejus, et contra Deum irascetur cor ejus. Melior est pauper.* Si de paupertate et divitijs intelligatur, respondet versiculus his que dicta sunt de humilitate et arrogantia pauperis et divitum, nempe satius esse, et multò melius sapientis judicio, etiamsi aliter sentiat vulgus, pauperem esse cum integritate vite quàm è numero corum divitum qui dora loquuntur, et pervertunt labia sua per stultitiam. Sed mihi placet, ut de doctrinâ et eruditione fiat sermo; ejus qui sunt ignari, viventes tamen inculpate, majore laude digni sunt apud sapientes quàm ille qui veritæ labia à veritate, vel quàm ille qui per labia sua pervertit opinionem hominum, verbis divitem in doctrinâ sese ostendens, cum revera sit stultus. Et huic benè quadat sequens versiculus: *Etiam absque scientiâ, q. d. : Laudo ignorantiam cum simplicitate sive integritate, collatione ad perversum labijs, non quòd pulchra vel honesta sit anima hominis absque scientiâ; ignorans enim anima nuda est quodammodo, et, ut inquit ille, tanquàm tabula rasa, in quâ nihil depingitur;* et perinde est cum ignorantia Scripturarum et legis divinarum vitam transigere, ac si quis cæcus vehementer festinus properet. Nam, ut hunc pedibus errare et delinquere necessum est, sic necessum est animam ignorantem et sapientiæ expertem in viâ virtutum exorbitare. Alii connectunt cum priore versiculo: *Stultus pervertit labia sua, eò quòd anima illius est absque scientiâ Dei; et propterea festinat pedibus, hoc est, affectionibus, et peccat, sequens videlicet appetitum sensitivum, qui festinat ad opus malum absque judicio. Stultitia hominis supplantat gressus ejus;* usque ad eò alieni sunt quidam à sapientiâ, ut cum ignorantia et stultitiâ universam viam et vitam suam perversè et in erroribus egerint, culpam tamen non agnoscant, sed contra Dominum irascatur cor eorum, fortunam et fatium suum accensans vulgi et hereticorum more, vel in Deum omnium creatorem regentes culpam, quòd sub infelici sidere nati sint. Denique frustratus suo fine homo per ignorantiam et stultitiam suam, non debet Deo irasci in corde, malum aliquod Deo imputans, quod maxime stultitiâ est argumentum. Aliiter: *Etiam absque scientiâ animæ non est bonum.* Quemadmodum non est bonum pervertere labia per stultitiam à veritate, ita etiam non est bonum, scilicet sequi animam suam, hoc est, sensitivum affectum, qui cæcus est absque scientiâ; quem qui sequitur, velut nimium festinans, pedibus delinquit et errat, et cum ex stultitiâ et ignorantia pervertit viam suam, nihilominus non sibi ipsi peccavit, sed cum Deo irascetur qui fecit talem ut possit peccare. Vel melius irascetur contra Deum cor illius ubi pro stultitiâ suâ deditur pennis in igne inexinguibili.

VERS. 4, 5, 6, 7. — DIVITIAE ADDEUNT AMICOS PLURIMOS (1); A PAUPERE AUTEM ET HI QUOS HABUIT, SEPARANTUR. (Hebr.: *Pauper ab amico suo separabitur.*)

TESTIS FALSUS NON ERIT IMPUNITUS, ET QUI MENDACIA LOQUITUR, NON EFFUGIET (2). MULTI COLUNT PERSONAM

(1) Ovidius:

Donec eris felix, multos numerabis amicos.

Sophocles Aleasid:

Divitiæ amicos comparant mortaliibus.

(Grotius.)

(2) Scilicet penam et vindictam, vel hominum, vel Dei. Ex Hebr. ad litteram vertunt Aquila, Theodotion et Chald.: *Testis falsus non erit impunitus; sed innocens pro metalepsi sumitur pro impunitus, uti et Exod. 20. 7: Non enim habebit insontem, id est, impunitum, Dominum eum qui assumpsit nomen Domini Dei sui frustra.* Nonnulli putant idem dici hemisticchio posteriori, quod dictum est priori. Melius alii censent hemistichium prius penam intendere testi falso duntaxat, posterius vero eandem penam extendere ad quemlibet qui mendacium periculosum quomodolibet concinnat in noxam proximi, sive ut falsus testis, sive ut accusator, sive ut sycoplanta et calumniator, etc. Ita auctor Catena Græca, R. Levi, Jansenius et alii. Unde Septuaginta accusatori adaptantes sic vertunt: *Testis falsus non erit impunitus; et qui accusat inique, non effugiet;* Aquila et Syrus, non evadet saluus. Sensus ergo est, q. d. : Testis qui falsum crimen alteri impingit, ut quomodocumque falsum testatur, pressuram in iudicio, hic penam talionis falsarijs iure statutum non evadet. Sicut enim falsitas hæc deduci, vel à parte adversæ, quæ injustè læditur; vel à iudice, vel ab alio falsitatis conscio et hoste. Sic testes falsi accusantes Susannam adulterii, ex lege talionis lapidationem adulterio statuta, ipsimet falsitatis à Daniele convicti, subierunt, Daniel. 15. Quòd si quando falsus testis oculos et manus hominum eludat vel evadat, certe non eludet, nec evadet oculos omnia intuentis et manus omnipotentis Dei, qui falsitatem et injuriam hæc vel præsentis, vel æternæ penæ plectet in gehennâ.

Similiter qui mendacia quomodolibet velut bullas que efflat et eloquitur, quibus proximo nocet vel in famâ, vel in fortunis, vel in libertate et vitâ, quæ scilicet suo mendacio causa est ut proximus infametur, aut opibus spoliatur, aut incarcerationi, vel occidatur; hic non effugiet iudicium et vindictam vel hominum, vel certè Dei, qui æo acrior in eum vindex insurget, quò potentior et justior. Magis enim gravis hæc falsitate læditur veritas et majestas Dei, quàm hominum: quo circa majori huic culpæ et offensæ majus supplicium irrogabit. Maxime vero falsus testis in iudicio lædit sanctitatem Dei per perjurium quod committit: solet enim judex testem ad iuramentum adigere, ut iuret per Deum se dicentum veritatem; quare cum falsum jurat, Deum facit testem vel contentem falsitatis, quæ ingens est Dei injuria. Quare idem suam liberare volens Deus, veritatem ipsam cruci, et in lucem educit, itaque falsum testem prodiit, ac falsarium et perjurum vel per se, vel per iudicem punit.

Nota: *Ta qui mendacia loquitur, Hebr. est qui mendacia (1) japhiach, id est, efflat, vel exspirat; Vatablus, evomit.* Quâ voce significatur primò, mendaciam huic esse effrontem et impudentem. Nam cum communitur mendax, utpote male sibi conscius metuensque redargui, tremulâ et anhelâ voce mendacium enuntiat; ita men quando fit effrons et impudens, contenta fortique voce exspirat mendacia, perindè ac si certam veritatem intrepidus enuntiat. Secundò, cum cum impetu gravia et copiosa efflat mendacia, sicut enim efflat scintillas. Tertio, dignum esse cui flatus et spiritus strangulando intercludatur, eum eò abutatur ad efflandum mendacia. Quarto, cum dicit latere non posse. Sicut enim spiritum, quem respirando atrahimus, mox exspiramus (respiratio enim est reciprocatio spi-

(Rosenmüller.)

POTENTIS, ET AMICI SUNT BONA REtribuENTIS (1). (Hebr.: *Plerumq. deprecantur faciem liberalis, et qui libet amicus tiro muneris.*) FRATRES OMNES PAUPERIS OBERUNT EUM, ISSUPER ET AMICI PROCL RECESSERUNT AB EO (2); QUI TANTUM VERBA SECTATUR, NIHIL HABET. (Hebr.: *Quantò magis amici illius longè recesserunt ab eo qui sectatur verba, quæ non sunt.* Quid fieri solet, non quid fieri debeat, videtur narrare Salomon, feliciter videlicet divitis, qui multos assequitur amicos. Contra si quis ad inopiam veniat, ab amicis destituitur, etiam à fratribus, ut jam infelicissima videatur pauperis conditio, sed secundam vulgi opinionem; nam modò dictum est: *Mellior est pauper ambulans in perfectione suâ: scilicet quam dives qui pervertit labia sua à veritate, dum non agnoscat omnia à Deo se accepisse, neque Deum omnium datorem. Et proinde in laudem paternitatis interpretatur, qui, non à veris, sed à fucatis desitutis amicis, cogitur à Deo totum pendere, illius opem et amicitiam querere. Verum est, opes addant amicos multos, sed fucatos et mendaces; et hoc est quod sequitur: *Testis falsus non erit impunitus, vel non erit innocens, q. d. Multi sunt amici divitum, qui illis causâ multa mentiuntur; et, si opus est, vel in iudicio falsis testimonii pauperem opprimere non recitant, desistunt videlicet ab omnibus amicis. Sed ne hic quidem vel dives felix est iudicio sapientis, et pauper miser, ut vulgò putatur; habet enim defensionem suam qui illius causam ulciscatur, et qui sententiam aliquando proferat, et reos ostendat falsos testes, quorum opera innocentes sunt condemnati. Neque enim ob falsa testimonia solum lueat penas falsi testes, sed qui mendacia loquuntur blandientes divitibus, oblatrantés pauperibus, qui in perfectione ambulat. Aliter et melius: *Opes addunt amicos.* Liberaliter videlicet distribuit; tennis in bonis operibus separabitur ab amico quia plus facit pecuniam quam ho-**

ritus inspirantis et expirantis), sic pariter mendax non potest diu continere mendacium, quin protinus illud expiret, id est, revelet, vel signis aliquibus prodatur. Mendax enim inconstans est, et quod asseruit mox negat. Unde illud: *Oportet mendacium memorem esse sui.* Exemplum dat Petrarcha l. 4 de Vita soliti in urinatoribus: *Nemo, ait, sub aquis diu vitit, erumpit oportet, ac frontem, quam celabat, aperit; nam spiritus diu contineri non potest.* (Corti à Lap.)

(1) *Viri preclaro (optimates) deprecantur faciem liberalis; nempe in pauperes; q. d. Etiam magnatus curæ est ut sibi conciliant amicos liberales. Commentat liberalitatem in pauperes. Viro dona tributis; ad verb., viro doni; id est: Omnes qui amici sunt, amant virum magnificum. Quidam vertunt: *Et nemo non est amicus hominis qui dat munera.* Vel: *Nemo non se sociat largitori munerum.* (Vatablus.)*

(2) *Quantò scilicet amplius non habet unde eis munera largiatur. Ille autem mittens post eos, querit curia discendant à se, et ipsi non dignantur audire eum. Alii posteriorem sententiam partem sic interpretantur: *Frater vel amicus qui à paupere recedit, querit occasionem irivolam, exprobretque quòd propter stultitiam suam invenit paupertatem; cum tamen hæc verba falsa sint, et ita se non habent.* Alii sic exponunt: *Qui fratrem pauperem deserit, ita multa persequitur verbis, ut esse excuset et nihil det. Vel: Amicus doctus nullis utitur verbis, quibus tamen nihil efficit aut impetrat.* (Munsterus.)*

igitur prestat suam amare animam ut decet, quam ob munera et dona ab aliis amari, tantò melior est possessore cordis possessione pecunie. Si verbum 727, quod *possidere* et *acquirere* significat, in secundâ significatione capiatur, sapientiam acquisitionis industriâ et studio intelligemus, et melius respondebit sequenti clausula, q. d.: *Acquirendum imprimis est cor, hoc est sapientia, his qui volunt suas animas amare, et acquirant servare intellegentiam, si modò volumus bonum invenire in futuro seculo, quod in presenti quaerimus. Custos prudentia, vel, qui custodit intellegentiam.* Qui possidet et custodit opes, in malum suum servat nonnumquam; sed qui *possidet cor*, hoc est, qui nactus est sapientiam et servat intellegentiam divinæ legis, invenit bonum; nam, *beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud, Luc. 11.* Et certè in amandâ animâ est opus magnâ prudentiâ, ne inveniamur mendaces aut falsi testes, dicentes nos amare animas nostras, et iuxta Iobracum, *cor non possidentes, sapientie normâ instructum, quæ est huiusmodi: Qui amat animam suam perdet eam, Joan. 12.* Hæc in re testis falsus non erit innocens, et qui loquitur mendacium, peribit; q. d.: *Gravibus punietur qui in rebus animæ se ipsum fallit in mendaciis, quam qui alios in re pecuniaria decipit; superius enim dictum est: Qui loquitur mendacium, non evadet supplicium, sic qui mentitur, peribit.*

VERB. 10.—NON DECEAT STULTUM DELICIE, NEG SERVUS DOMINARI PRINCIPBUS (1). Septuaginta: *Os sumpetis*

(1) *Non decet stultum oblectatio, sive voluptas, id est, vita mollis et delicata, omnium fortuna et honor, ut in deliciis vivat et in gloria. Imò ob eum stultitiam ei potius convenit pœna, angustia et serumna. Prudentibus potius debetur oblectatio, ad relaxationem animi serioium et gravium rerum studiis delassati: non autem stultis, qui illa uti nesciunt. In sapiente fortunato nihil est intolerabilis. Secundæ res, ut ait Salustius, etiam sapientiam animos fatigat: quanto magis insolere facient stultos? etc. Interdum pî prosperitate corruptuntur, nedum impij. Inutile hoc est, tum stulto ipsi, qui deliciis magis corrumpitur, et bona melius locanda turpiter ineptaque perdit; tum aliis, qui huius et scandalis et maleficiis leduntur. Finit imperiî prosperitate insolentiores. Non decet, intellige, in oculis Dei et plurim; decet autem eos flagellari. Vide Prov. 10, 15, et 20, 5: *Multo minus servum decet dominari principibus, id est, eis qui, cum generis nobilitate officio, experientiâ, prudentiâ, etc., alios antecellunt, fortuna iniquitate depressi sunt. Servus dicitur, qui talis est origine, ingenio, etc. Huius proprium est servire et subijci, nec imperio uti sibi; moderari affectibus in potestate nescit. Stultum et servum conjuncti et simul comparari quod pertinet ad delicias et imperium. Servus idem hic qui stultus, qui est servus peccati, etc. Si stultum non decet levis in cibo, potui, vestitu, etc., oblectatio, nedum principatus. Si homini privato indecora, imò perniciosa, est voluptas; magis noxia erit in personâ publicâ, si præter voluptariam vitam adhasit etiam potestas pro stulto servilique ingenio suo gubernandi alios, etc. Claudianus:**

*Nec bellua terrior ulla est,
Quam servi rabies in libera collo, furentis, etc.*
Confer Proverb. 30, 22. Cohel. 10, 7. Thren. 3, 8. Salomon, ut improborum elationem et delicias nobis exosas redderet, docet rem turpem esse, et. Scopus est, imbrobos panis deprimentos, pios premiis hono-

ἀπὸ τοῦ τρωγῆ, non conducit. Hebræi, non est pulchrum aut æquum vel comensans. Delicia verò exponunt Hebræi, honores. Quod si delicia huius vite intelligamus et honorem, quæ contingit his qui inter homines auctoritate pollent, minimè quadrat stulto, ut quæ ex sapientibus nonnumquam stultos, et ex stultis insanos faciunt. Dupliciter quodammodò stultitia per delicias et voluptates, quas sapientes vix ferre possunt; stulti verò nullo modo. Et quemadmodum stultus delicia insolescit, sic homo temeriosis fortune et servilis conditionis, si ad imperium et dominium evehat, arrogantia fit intolerabilis; et res est valde absurda et indecora, ut dux sit et rector aliorum, qui seipsum regere nequit. Hic est sensus huius versiculi humilimus, ultra quem Rabbini non ascendunt. Nos verò de delicia à sapiente Salomone damnatas esse putamus; et erit sensus: Tantum abest ut delicia et voluptates huius mundi sapienti conveniant, ut ne stulto quidem possint convenire, nisi valde absurde. Quam verò absurde similitudine quâdam ostendit, nempe servi in principibus dominio; utriusque enim similem insolentiam fieri necesse est, q. d.: Tam indecorum est, stultum qui cor non possidet, omnia ex animi sui sententiâ habere, quam servum habere dominium in principibus. Cæterum, cum hoc verbum 22, delectare, in bonam partem frequenter accipitur, pro spirituali delectatione, ut, oblectantur in multitudine pacis, Psal. 57, et: Oblectantini splendore gloria ejus, Isa. 60; et: Super annipotentis oblectatus fuerit, Job. 27, sententia erit sapiente magis digna, si delicias intelligamus, hoc est, lætitiâ et gaudium spiritus intellegimus, quod stulto, hoc est, peccatori, sine Dei sapientiâ nunquam conveniat; neque qui peccatis servit, et affectibus improbis obnoxius est, unquam dominabitur principibus, hoc est, rationi et intellectui, et præcipuis animæ viribus.

VERB. 11, 12, 13, 14.—DOCTRINA VIRI PER PATIENTIAM NOSCITUR, ET GLORIA EJUS EST INIQUA PRÆTERGRÊDI. (Hebr.: *Intellectus hominis est protrahere (differre) iram suam, et gloria illius transire pravocationem.*) SICUT FRMITUS LEONIS, ITA ET IRA REGIS (1); ET SICUT ROS SUPER HERBAM, ITA ET HILARITAS EJUS (VEL BENEVOLENTIA EJUS). DOLOR PATRIS EST FILIUS STULTUS (2), ET TECTA RUGITER PERSTILLANTIA, LITIGIOSA MULIER. (Hebr.: *Contriitio patris ejus est filius stultus, et distilla-*

randos. Hæc Mariana, Munsterus, Mercerus, Cartwrightus, Gejerus, Menochius.

(1) *Fera, id est, leo, regem significat. Zeno in Leone Icomacho. Sic Nabuchodonosor leo Amoso, vers. 19. Nero, Paulo Apostolo 2 Tim. 4, 17, et Seneca, quibus dictum recitat Scholasticus ad Juvenalis Satyrarum quinquam.* (Grotius.)

(2) Euripides Othomach:
*Antiquus animi cerere haud valeo satis,
An sit propago liberum mortalibus
An sterilis avi vita fortunatior.
Conspicuo miseris nulla quis proles domi est;
Sed nec parentum major est felicitas,
Nam dira pestis moribus proles natæ.* (Grotius.)

dum terrorem inquit his quibuscum contendit, tamen alià vice penam addet et damnum; vel, si tu quisquis es *everseris*, et nihil per immodicam iram damni patiaris, tamen alià vice dum addideris furorem, hinc damnum et penam patieris. Beda refert ad fratrum correctionem quoniam si quis ad iracundiam provocaverit, pro premio virtutis quod demeritatione fuisset assecutus, penas dabit, cum fratrem non castigaverit, sed ad majorem iram provocaverit. Prior expositio est melior. *Audi consilium et cape disciplinam*. Postquam instruxit patres quo pacto filios castigare debeant, sermonem convertit ad juniores, quos obtemperare parentibus, et ab eis libenter disciplinam capessere, monet: quò tandem in senectute ad sapientiam et ipsi perveniant. Melius intelligimus esse verba patris, hoc est, admonitionem quam Salomon præscribit parentibus, ut in filiorum aures instillent, affectu paterno hortantes ut velint bonum et sanum consilium audire ab his qui sunt sapientiores; quò si bono consilio nolint obtemperare, si correptione quòque sit opus, velint manum ferre salutare, et quasi diceret pater: Filii mi, audi consilium meum, et si opus fuerit, accipe disciplinam et correptionem, quae ex amore verè paterno procedit, non ex odio; et si cogitis quid nunc agatur, sed quid olim futurum sit; nam per bonum consilium et castigationem insolentes juvenes ad frugem et sapientiam perveniunt, alioqui si sua sequuntur cogitationes et desideria, quae sunt varia et stulta, sapientes viri auquam erunt, secundum id quod sequitur: *Multae cogitationes in corde viri*. Quamvis humilis admodum videatur doctrina Salomonis, dum docet patres quo pacto filios debeant educare, necessitas tamen illius ubique patet, et subinde sublimitatem suae doctrinae innuit. Nam quòd dixit de *consilio audiendo*, non tam nianam intelligit, quam Dei, quòd arcanis prodium est litteris, non humanis cogitationibus, quae varie sunt et vana; et docet neminem posse ad sapientiam solidam pervenire, nisi consilio Dei, quod permaneat, quòd non mutatur, sed semper solidum et sanum permanet, per quòd solidum ad sapientiam: in postremis proveniunt sapientes, nempe ad Christum; secundum quòd ait sanctus Paulus: *Cupio dissolvi et esse cum Christo*. Ex hac clausula denique intelligimus et reliqua quae dicta sunt de filiorum erga patrem officis, potissimum ad Deum omnium patrem referenda.

VERS. 22, 23. — **HOMO INDIGENS MISERICORDIS EST, ET MELIOR EST PAUPER QUAM VIR MENDAX.** Hebr.: *Desiderium hominis misericordiam eius. Timor Domini ad vitam (1), et in plentudine commorabitur absque visitatione pessimi (2).* Hebr.: *Saturatus pernoctabit*.

(1) Ad bonum spirituale et temporale; ad prosperitatem vite hujus et aeternae dicit. Vide Proverbia 9, 27: *Timor Domini apponet dies; et 14, 27: Timor Domini fons vite.* Vide et Ecclesiasticum 1, 42. (Calmet.)

(2) Ut iter illius nulla calamitas turbet. Deus illam non visitabit, cum iratus fuerit; securus et in pace vivet. Latini plures codices legunt: *Absque visitatione pessimi*, demonis scilicet: demon illum non supe-

non visitabitur à malo, vel cum malo. Interpres videtur metaphoricè intellexisse vocem Hebraeam *TINT*, desiderium. Comes est enim pauperitas et indigentia desiderium multarum rerum. Multae sunt cogitationes et multa desideria; sed praecipuum desiderium hominis debet esse misericordia illius, hoc est, ante omnia debet desiderare facere misericordiam in homines; hoc est enim consilium Dei quòd permanebit, ut modo dictum est; hoc consilium, inquam, Dei per Danielem prophetam cap. 4 datum regi Nabuchodonosor: *Res, consilium meum placeat tibi, et peccata tua elemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiam pauperum*. Sed tum tandem desiderabilis est misericordia cum reliqua vita respondet: cum quòd foris geritur, intus in animo pio studio impletur, nec ab externo opere interius affectus discrepat; denique cum in fide nullus sit error, neque facta charitate per hypocrisis fama queritur. Alioqui melior est pauper qui misericordiae opera per inopiam exercere non potest, quam cum fallacia et mendacio misericors. Aliiter: *Desiderium hominis misericordia eius*; q. d.: Bene audire, misericordes vocari et probos, omnes desiderant; etiam qui non sunt, jactant aliquando et ostentant misericordiam foris; sed istis pauper melior est, qui ut non facit misericordiam, ita neque mendaciter ostentat. Sunt qui accipiunt *TINT*, misericordiam, in illa significatione, nempe pro *approbio*, ut Lev. 20. *SVI TIT, turpitudinis est illud*: loquitur Scriptura de conjugio fratris et sororis, quae res est ignominiosa; et erit sensus versiculi non absurdus sanè, nempe, non sequendas cogitationes quae sunt in corde viri, neque desiderium humanum sine consilio Dei, de quo in priore versiculo dixerat: Nam hujusmodi desiderium ducit hominem ad ignominiam, ad sequenda desideria carnis et mundi, quae non sunt bona, sed mendacia, et proinde melius est inopem vitam agere quam mendacem et factam, pro veris bonis umbram desiderantes. Et haec expositio quadrat sequenti versiculo, nempe: *Timor Domini ad vitam, scilicet ducet timentes Dominum*: ad vitam, inquam, tam temporalem quam aeternam perducit timor Domini, dum à transgressionibus legum cohibet; legum, inquam, tam principum, quae qui servat vivit per eas, quam divinas, quibus servatis ad vitam perducimur aeternam. Porrò cum multi non tam vitam videantur querere, quam cum abundantiam rerum et saturitatem quiescere, et hoc quoque praestat timor Domini, nempe saturitatem cum tranquillitate, juxta illud: *Non est inopia (vel defectus) timentibus eam*, Psal. 37. Nam qui timet, et super omnia desiderat ac amat Deum, terrena non concupiscit, imò omnium bonorum auctorem et largiorem suam habens, quid possit concupiscere, cuius rei famem sustinere possit? ad haec qui cum omni saturitate vixit cogitatur subinde mala timere, quae etiam vividius contingunt. Sed hic quoque timor Domini securus non

rabat. Si Deus tentari justum patitur, ut Jobum et Tobiam, ille victor è praello recedit; hoc experimento illius virtus magis magisque probabitur. (Calmet.)

esse iubet; nam qui timet Dominum, nullo malo aut damno visitabitur: quòd si quid patitur pro defensione fidei, ac pro conditione hujus mortalitatis, tamen diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; his qui secundum propositum vocati sunt sancti, Rom. 8. Vitam igitur, saturitatem et securitatem, tria maxima commoda, secum affert timor Domini.

VERS. 24-27. — **ASCENDIT PIGER MANUM SUAM SUB AXILLAM, NEC AD OS SUUM APPLICAT EAM. PESTILENTE FLAGELLATO STULTUS SAPIENTIOR ERIT: SI AUTEM CORRUPERIS SAPIENTER, INTELLIGIT SAPIENTIAM.** Hebr.: *Derisorum percuties, et imprudens discet acutium: reprehendo intelligentem, et intelligit scientiam.* Qui affligit patrem et fugit matrem, ignominiosus erit et infelix. Hebr.: *Qui spoliat patrem, et in fugam vertit matrem, filius iudae officens et confundens.* Non cesses audire, fili, doctrinam, nec ignores sermones scientiae (1). Hebr.: *Cessabis, fili mi, audire disciplinam, ad errandum ab eloquiis scientiae? Ascendit piger.* Juventutem corrigere et in via virtutum ad sapientiam perducere scopus est hujus libelli. Atqui huic instituto maxime obstat pigritudo et somnolentia, quòd vitium et passio superflua, et in loco gravissimè reprehendit: in quibusdam usque adeò magnum est, ut ne fame quidem cogente possit ad honestum aliquem laborem pertrahi: hoc enim est quòd dicit: *Abscendit manum sub axilla, vel in sinu, et frigore et odio torpescens ne ad os quidem suam reducat, dum cibum capit.* Aliiter, ad os, quòd est facillimum; q. d.: Nihil omnino laboris vult facere, ne corpus quidem curare, non lavare, nec peccinare. Prior expositio est melior, ut ingens hyperbola intelligatur. Si tales inveniantur qui ne ad os suam manum volunt admoerere, non dixerim. Certè sunt infiniti qui malint famem pati quam illo honesto studio vacare; sed quò tanto plures juxta sensum sublimiorem, qui quòd ore profitentur nolunt manu et opere complere? qui ore tenus non piis operibus sunt christiani, horum negligentiam redarguit sapiens. Non est praetermittendum quòd quiddam ex Hebraeis vocem Hebraeam *TIT* ascella exponunt *laborem*, quemadmodum proprie significat; sed hoc in loco metaphorice accipitur, pro *sinu* vel *ascella*, ut Hieronymus rectè vertit; quamvis vehementior erit hyperbola, si pro labete in quo cibi repantur accipiatur. Ad quam si manum infliciat piger, ut cibum capiat, vix reducit ad os suum. Aben Ezra subaudit similitudinè particulam sic: *Piger est similis illi qui manum mittit ad patellam, sive labetam, et tamen non retrahit eam ad os; ac si diceret: Etiam si opus aliquid necessarium incipiat, non tamen absolvet.* Hieronymus, secutus Septuaginta pestilentem

(1) Id est, quae facit ignorare sermones scientiae seu verba Dei. Verisimile est nostrum interpretem legisse *negationem, ne cesses*, et sensus quidem est melior. Ne cesses, fili mi, audire disciplinam, id est, bonas admonitiones, ad ignorandos sermones scientiae, id est, ut ignores. Hebraeo quasi diceret, ne potius velis ignorare sermones scientiae, quam disciplinam audire. Haud enim scio an nomen *TIT* usquam ponatur in bonam partem. (Maldonatus.)

vertit; ut: *Et in cathedra pestilentiae non sedet, Ps. 1.* Hunc derisorum appellat Sapiens, qui videlicet montia majorum contemnens, ea vel verbis vel factis deridet. Hunc vehementer castigare est necessum; quòd si incorrigibilis esse videatur, tamen ad exemplum aliorum penas dare debet, praesertim imperitorum, quos Scriptura *מַדְּרַשׁ* vocat, nos persuasibilis vertere possumus, aut imperios. Ibi alieno periculo ferte cautos et prudentes. Uitor Scriptura certè persona pro quavis, juxta morem Latine linguae. *Percuties*, pro, cum quis percusserit et castigaverit. Tertium genus est eorum qui cum cordati sint, minime negotio intelligent scientiam, h. e., faciunt quòd jubentur facere, verbis duntaxat moniti absque veribus. Hanc quam videmus in juvenibus diversitatem ingeniorum, quòd ad literarum studia spectat, videre licet in ea quae ad salutem animarum spectat philosophia et christianà professione; quae et derisores habet et pestilentissimos etiam hodie hereticos, qui divina sacramenta et subterranea Ecclesiae instituta derident et subsannant; quos cum insanabiles iudicat Ecclesiae, à magistratibus supplicis traduntur gravissimis. Quà animadvertens plebs indocta et simplex, et nonnulli ab hujusmodi derisoribus labefactata, ad sanam mentem revertitur tandem. Alioqui reperias in grege christiano, qui prima statim facie à pastoribus admoniti quò à mala doctrinà caveant, facillè intelligunt veram scientiam fidei, et distinguunt à falsà hypocrisis haereticorum. *Qui affligit patrem, et fugit matrem*, vel, ut est in Hebraeo, *destruit patrem, vastat vel praedarit*. Ex his qui castigari nequeunt, sunt qui ad maximam confusionem et erubescientiam seu propriam, seu parentum, perveniunt; et pendet sensus ex prioribus. Nam qui usque adeò piger est ut ne ad os quidem manum è sinu retrahat, qui castigationem majorum deridet neque melior evadit, ad praedam et latrocinium patris deveniet, hoc est, paternorum bonorum decoretur fiet, et tantam vastitatem faciet in adibus paternis ut matrem fugam capessere cogat; quò seelere vix ullum gravius esse potest. Nam hic tandem verè *filius confundens*, et *rubore officens* parentes qui spretà illorum auctoritate et contempta castigatione, eò insanie tandem prosiluit ut in substantiam paternam manus violentas infliciat, peior filii prodigo qui dixit: *Pater, da mihi partem substantiae.* *Et fugit matrem*, melius, *fugit et expellit matrem*, ab ædibus videlicet in quibus per filii insolentiam habitare non licet. Judaicus populus celestem patrem, dum Filium Dei non recipiunt, bonis omnibus et debito honore, quantum in eis est, spoliare et praedari conantur, et synagogam matrem in fugam converterunt; nam apud eos non est amplius venerabilis illa patriarcharum et prophetarum mater synagoga, sed spurcissima malignantium turba; populus derisor Ecclesiae, qui gravissima plaga sub Tito et Vespasiano flagellatus simpliciter et fidei gentium nationi exemplo esse potest; iste populus est illius confusionis maxime, et per orbem universum ignominia addictus. *Non cesses audire, fili mi.* Nescio qui errore adiectus est negotio,

sive ab interprete, sive à scribâ, que in Hebræo non habetur, neque in Septuaginta qui affirmatè legunt. Sunt qui simpliciter intelligunt, quasi Sapiens juberet filium suum cessare ab illâ disciplinâ que ducit ad errorem, vel ad errandum à verbis sive sermonibus vere scientiæ. Talis est disciplina, non solum philosphorum, quo à fide est aliena, sed vel hæreticorum hypocrisis, vel Judeorum blasphemia, que à veritate catholica, que sola scientiæ nomine digna est, errare nos voluit. Sunt qui inversum verborum ordinem esse putant, ut sit sensus: *Desine, fili mi, errare à verbis scientiæ, et audi disciplinam.* Sunt denique qui *disciplinam, castigationem* intelligant, quasi rudimenta et *cordia fidei*, in quibus semper docendo versari non debemus, sed in dies ad perfectiora ferri, Hebr. 6, ne simus ex illorum numero qui *semper discites, nunquam ad scientiam pervenimus*, 2 Tim. 5. Hoc enim aberrare quodammodo est à verbis scientiæ, ut scribit D. Paulus, Hebr. 6: *Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectionem feramur, non rursum jacientes fundamentum penitentis ab operibus mortuis*; et 1 Cor. 5: *Lac vobis potum dedi, non solidum cibum.*

VERS. 28, 29.—TESTIS INIQUUS DERIDET JUDICIUM (1), ET OS IMPIORUM (2) DEVORAT INIQUITATEM (3), VEL ABSCONDIT INIQUITATEM. PARATA SUNT DERISORIBUS JUDICIA; ET MAILLE PERCUSSIONES (4) STULTIORUM CORPORIBUS.

- (1) Delatit justam sententiam, quia suo falso testimonio errare facit judicem.
- (2) Testium iniquorum.
- (3) Avidè transglutit, sicut gulosus cibum, et benè dicit *devoat*, et non masticat, quia si per deliberationem masticaret, amaritudinem culpe et pena sentiret, et sic non transglutiret. (Lyranus.)
- (4) Hebræus, percussiones seu plage; Chaldeus *verbera*; Septuaginta *supplicia*, tum hic, tum in

CAPUT XX.

1. Luxuriosa res, vinum, et tumultuosa ebrietas; quicumque his delectatur, non erit sapiens.
2. Sicut rugitus leonis, ita et terror regis; qui provocat eum, peccat in animam suam.
3. Honor est homini, qui separat se à contentioni-bus; omnes autem stulti miscuntur contumelis.
4. Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo æstate, et non dabitur illi.
5. Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri; sed homo sapiens exhauriet illud.
6. Multi homines misericordes vocantur; virum autem fidelem quis inveniet?
7. Justus qui ambulat in simplicitate snâ, beatos post se filios derelinquet.
8. Rex qui sedet in solio judicii, dissipat omne malum intuitu suo.
9. Quis potest dicere: Mundum est cor meum; purus sum à peccato?
10. Pondus et pondus, mensura et mensura; utrumque abominabile est apud Deum.
11. Ex studiis suis intelligit puer, si munda et recta sint opera ejus.

Hebr.: *Percussiones corpori stultorum. Testis Belial et testis iniquus, qui falsum profert testimonium.* 277, ut superius frequenter monuimus, duo significant, *deridere et loqui*, sive *interpretari*; juxta quem sensum hoc in loco testis Belial, h. e., nullius honoris, qui veritatem non curat, loquatur, scilicet falsum testimonium in judicio, vel reverà deridebit judicium et contumet (rem inter homines maximè necessariam), dum falso testimonio subvertit æquitatem, que per bona et æqua judicia conservatur. Hæc verò testis iniquus floccificat. Et os impiorum (supple *judicium*) devorabit iniquitatem. Sic interpret. Hebræi potius sequuntur aliam significationem hujus verbi 277, quod etiam abscondere significat; ut sit sensus: *Judicia instituta sunt ut iniquitates detecte per veros testes et bonorum judicum sententias puniantur; sed longè aliter usu venit subinde, dum testis Belial loquatur falsum testimonium in judicio, et iniqui judices abscondunt iniquitatem malorum, quos adductos in judicio panire oportuit, et inprimis hos falsos testes; ut sequitur: Preparata sunt judicia derisoribus; aliter: Testes Belial, qui falso testimonio subvertunt judicium Dei, quod contra illos profertur. Et os impiorum (supple *testium*, vel *judicium*) abscondent iniquitatem, quasi non essent parata contra illos judicia. Sed longè decipiuntur. Nam verò judicio Dei condemnantur et penas dabant in igne qui paratus est diabolo et angelis ejus, Matth. 23; et hoc est quod antea dixit: *Falsus testis non erit impunitus.* Porrò mallei in Hebræo non habetur, sed unica dicitio que percussiones significat, testibus Septuaginta, qui vertunt: *Kai xapactat epulas apporet, et supplicia similiter stultis.**

futuro parata sunt à Deo corporibus, sed et animis stultorum, impiorum; q. d.: Non impone insanient. (Tirinus.)

CHAPITRE XX.

1. Le vin est une source d'intempérance; et l'irrognerie est pleine de désordres; quiconque y met son plaisir, ne deviendra point sage.
2. La terreur du roi est comme le rugissement du lion; quiconque l'irrite, pêche contre son âme.
3. C'est une gloire à l'homme de se séparer des contestations; mais tous les imprudens s'embarrassent dans des disputes qui leur attirent la confusion.
4. Le paresseux n'a pas voulu labourer à cause du froid; il mendiera donc pendant l'été; et on ne lui donnera rien.
5. Le conseil est dans le cœur de l'homme sage, comme une eau profonde; mais l'homme prudent l'y puisera.
6. Il y a bien des hommes qu'on appelle misericordes; mais qui trouvera un homme fidèle?
7. Le juste qui marche dans sa simplicité, laissera après lui ses enfans heureux.
8. Le roi qui est assis sur son trône pour rendre justice, dissipe tout mal par son seul regard.
9. Qui peut dire: Mon cœur est pur; j'esuis exempt de péché?
10. Le double poids, et la double mesure, sont deux choses abominables devant Dieu.
11. On jugera par les inclinations de l'enfant, si un jour ses œuvres seront pures et droites.

12. Auren audientem, et oculum videntem, Dominus fecit utrumque.
15. Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat; aperi oculos tuos, et saturare panibus.
14. Malum est, malum est, dicit omnis emptor: et cum recesserit, tunc gloriabitur.
45. Est aurum, et multitudo gemmarum; et vas pretiosum labia scientiæ.
16. Tolle vestimentum ejus, qui fidejussor existit alieni; et pro extraneis aufer pignus ab eo.
17. Suavis est homini panis mendacii; et postea impletur os ejus calculo.
18. Cogitationes conciliiis roborantur; et gubernaculis tractanda sunt bella.
19. Ei qui revelat mysteria, et ambulat fraudulentè, et dilatat labia sua, ne commiscearis.
20. Qui maledicit patri suo et matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.
21. Hereditas ad quam festinatur in principio, in novissimo benedictione caret.
22. Ne dicas: Reddam malum; expecta Dominum, et liberabit te.
25. Abominatio est apud Dominum pondus et pondus; statera dolosa non est bona.
24. A Domino diriguntur gressus viri; quis autem hominum intelligere potest viam suam?
25. Ruina est homini devorare sanctos, et post vota retractare.
26. Dissipat impius rex sapiens; et incurvat super eos fornex.
27. Lucerna Domini spiraculum hominis, que investigat omnia secreta ventris.
28. Misericordia et veritas custodiunt regem, et roboratur clementiâ thronus ejus.
29. Exultatio juvenum, fortitudo eorum, et dignitas senum, canities.
50. Livor vulneris absterget mala; et plage in secretioribus ventris.

VERS. 1.—LUXURIOSA RES EST VINUM, ET TUMULTUOSA EBRIETAS (1). Hebr.: *Derisor vinum, tumultuosus siceram; et quicumque errat in hâc re, non erit sapiens.* Septuaginta secutus est D. Hieronymus, qui vertentur *διδυμοειδος οδός* et D. Paulus, iniquus: *Notite inebriari vino, in quo est luxuria, Ephes. 5.* Hæc voce 27, quam vel *derisorem*, vel *interpretem* significare frequenter

(1) Superius Salomon repressit rationabilem partem et irascibilem; hic reprimit concupiscibilem; et primo quantum ad potum, secundo quantum ad cibum. Prima in tres secundum tria capita ita quod in primo facit propositum, in secundo removet dubium: in tertio ponit dictæ repressionis effectum. Circa primam dicitur: *Luxuriosa res*, supple, est vinum, scilicet effectivè; unde dicit Hieronymus: *Venter mero æstuans, cito spumant libidinem.* Unde et Loth per vini potum commisit cum filiabus suis incestum, Gen. 19. *Ei tumultuosa res*, scilicet, est ebrietas, quia tunc homines loquuntur efronate et elamose. *Quicumque his delectatur*, scilicet ebrietate et luxuriâ, non erit sapiens, quia utrumque absorbet rationem, et causat mentis hebetudinem. (Lyranus.)

12. L'oreille qui écoute, et l'œil qui voit, sont deux choses que le Seigneur a faites.
15. N' aimez point le sommeil, de peur que la pauvreté ne vous accable; ouvrez les yeux, et rassasiez-vous de pain.
14. Cela ne vaut rien, cela ne vaut rien, dit tout homme qui achète; mais après qu'il se sera retiré, il se glorifiera.
15. On trouve assez d'or et assez de perles; mais les lèvres savantes sont un vase précieux.
16. Otez le vêtement à celui qui a répondu pour un inconnu, et emportez des gages de chez lui, parce qu'il s'est obligé pour des étrangers.
17. Un pain de mensonge est doux à l'homme; mais ensuite sa bouche sera pleine de gravier.
18. Les pensées s'affermissent par les conseils; et la guerre doit être conduite par la prudence.
19. Ne vous familiarisez point avec un homme qui découvre les secrets, qui use de déguisements, et dont la bouche est toujours ouverte.
20. Quiconque maudit son père et sa mère, sa lampe s'éteindra au milieu des ténébreis.
21. L'héritage que l'on se hâte d'acquérir d'abord, ne sera point à la fin béni de Dieu.
22. Ne dites point: Je rendrai le mal; attendez le Seigneur, et il vous délivrera.
25. Avoir deux poids est en abomination devant le Seigneur; la balance trompeuse n'est pas bonne à ses yeux.
24. C'est le Seigneur qui dresse les pas de l'homme, et qui est l'homme qui puisse comprendre la voie par laquelle il marche?
25. C'est une ruine à l'homme de dévorer les saints, et de rétracter les vœux qu'il a faits.
26. Le roi sage dissipe les méchants; et il les fait passer sous l'arc de son triomphe.
27. Le souffle du Seigneur est dans l'homme comme une lampe divine qui découvre ce qu'il y a de plus secret dans ses entrailles.
28. La miséricorde et la vérité conservent le roi; et la clémence affermit son trône.
29. La force des jeunes gens est leur joie; et les cheveux blancs sont la gloire des vieillards.
50. Le mal se guérira par les meurtrissures livides, et par les plaies qui pénétreront jusque dans le secret des entrailles.

COMMENTARIUM.

diximus, sic abutitur Sapiens in hoc libello, ut videatur in genere intelligere quodvis delictum. Quod ad probos mores spectat et sapientiæ studium, nihil omittit Sapiens; nisi commuiter veluti remp. purgans, et instituens, ut superius in his que dicta sunt de judiciis; nunc ad filium suum, hoc est, seorsum unumquemque corrigens et instituens, quibus rationibus sapiens efficiatur, ut hoc in loco ebrietatem vehementer damnat, non solum tanquam alienissimam à sapientiâ, sed etiam quod homines pertrahat ad plurima mala, et inprimis ad nugas et vanitatem. Ad sensum perfectum in Hebræo deest aliquid. Sunt qui suppleant ad hunc modum: *Vinum efficit derisorem*; alii sic: *Vir vino deditus est derisor, sive nugator*; sive denique: *Qui bibit vinum et siceram, inimodicè videbit* (nam hoc est quod sequitur: *Quicumque errat in eo, non erit sapiens*), cum nugis delectatur et turbis sine tumultibus, qui tranquillitatem animæ perturbant, ut non possit rebus gravibus vacare. Per vinum